

<sida1 >

Klagodagen efter konung oskars Död. 1859

1. Konungabokens 5: 4. Men nu hafver Herren min Gud gifvit mig rolighet allt omkring, så att ingen Motståndare eller ondt hinder mer på färde är. Detta kunde Konung Salomo säga om sig sjelf, då han hade för afsikt, att bygga ett Tempel till Guds ära. Och detsamma kan nu sägas om den fredliga i lifstiden fridälskande Konung oskar, hvilkens åminnelse i dag firas.

Om det är en lycka för landet, att hafva en fridälskande konung, så är det icke mindre lycka, att <sida2 > hafva en vis och försiktig konung, som tänker, innan han besluter och handlar. båda dessa egenskaper voro förenade hos den aflidne Konungen. Han älskade friden. Inga strömmar af blod flöto för hans ärelystnad: inga Faderlösa och Enkor hafva skäl att klaga öfver krigets fador; inga städer hafva blifvit sköfla[-]de i vårt land, under Konung oskars Regering: ingen kan klaga öfver hunger och dyr tid för krigets skull; så länge konung Oskar lefde älskade han friden. Och derföre borde Alla efterlevande tacka Gud, för det lekamliga goda, som åtföljer friden.

Konung Salomos ord i första Konunga bokens 5 Capitel och 4. vers kunna derföre med rätta tillämpas [tillämpas] på den aflidne konungen: <sida3 > Herren min Gud har gifvit mig rolighet Allt omkring, så att ingen Motståndare eller ondt hinder mer på färde är. Det förstås att Konung salomo här med motståndare menar utvärtens fiender eller utrikes fiender. Ty innom sitt eget rike saknade icke heller konung Salomo sina fiender eller Motståndare, hvilka förorsakade Konungen bekymmer: ty en Konung, som skall styra ett ogudaktigt folk, saknar vist icke Motståndare, som tyda Allt till det värsta. Det samma kan sägas om den aflidne Konung Oskar. att han hade Motståndare innom sitt eget rike; Han hade Motståndare, som satte sig emot hans afsikter, och detta förorsakade honom bekymmer, och mahända [mähända] var det detta bekymmer <sida4 > som lade honom för tidigt i grafven. Lika som han i utvärtens eller lekamlig måtto älskade friden så älskade han äfven Samvets[-]friden, och derpå grubblade han mest mot slutet af sin lefnad, huruledes hans land och rike skulle få Samvets frid. Men det var icke fråga om den falska Samvets friden, hvilken alla sorglösa och om sina sjäalars frälls[-]ning obekymrade menniskor älska mest; utan det var en sådan samvets[-]frid, som den aflidne konungen älskade

allramest, att ingen människas samvete skulle tvingas genom verldslig lag, eller att ingen Menniska skulle förföljas för sin Tro. Derpå grubblade konung Oskar <sida5> allra mest, då han i egen Person, som det säges, till och med vakade om Nätterna, När han utarbetade ett förslag till en sådan Lag, hvarigenom alla människors samvets frid skulle [<så> [överstrykta tekcken](#)] befrämjas och skyddas i vårt land, så att hvar och en skulle få tänka och tala fritt i andeliga ting: ingen, vare sig Turk eller hedning eller Christen, skulle förföljas för sin Tro. Men de som mest älska den falska samvets friden, satte sig emot konungens afsikter. De som Älska den falska samvets friden, blefvo Konung Oscars Motståndare, och detta förorsakade den Gode Konungen ett <sida6> ett stort bekymmer så, att hans själs krafter började synbarligen att försvagas, när han förnam, att hans förslag till en sådan Samvets Lag icke skulle antagas af Samvets fridens Motståndare. Den som längst lefver skall förnimma, att det är sannt, När sanningen kommer i dagen. Annars hafva Sam[v]ets fridens Motståndare Uppenbarligen smädat den aflidne Konungen, för hans goda afsikter, När de offentligen yttrade under de märkvärdiga öfverläggningarne, angående Religions[-]friden: att "Hans Majt har grubblat så mycket på Religions friheten, att han sjelf blef tokig". Hvad Samvets fridens motståndare sålunda sagt till den aflidne ko<sida7>nungens försmädelse, kan med tiden blifva en historisk sanning, När allt kommer fram i dagen. Alla, som älska den sanna Samvets[-]friden, hafva således orsak att beklaga den fridälskande konungens allt för tidiga död: Men alla som älska den falska Samvets friden och hata den rätta Samvets friden, det vill säga sådana som tillställa Religions förföljelser, de skola snart få höra historiens opartiska dom: I hafven slagit den första spiken i Konung oskars likkista. Nu torde hvar och en, som älskar friden, både i lekamlig och andelig Måtto, onska [[önska](#)] och bedja till Gud, att konung Salomos ord <sida8> måtte hafva gått i fullbordan, nemligen dessa ord: "Nu hafver Herren min Gud gifvit mig rolighet, så att ingen motståndare eller ondt hinder mer på färde är". Och på dessa ords andemening läsä [[läsa](#)] vi bönen: Fader vår.

Den af kungl. Majt för denna klagodag särskilt förordnade Text finnes Upteknad [<hos> [överstrykt ord](#)] hos Profeten Amos i dess 8. Capitel och 8 vers, och äro orden så lydande: Skulle för slik styckers skull landet icke bäfva, och alle inbyggare gråta? Ja det skall allt sammans lika som med en flod <sida9> bortfört, Öfverlupit och Öfvertäckt varda,

lika som floden gör uti Egypten. (Gif att ditt ord en [högre parentes saknas och meningen avbryts])

Denna Text handlar om den bäfvan och den sorg som borde komma öfver landet, för folkets ogudaktiga väsende; ty uti 8 Capitlets föregående verser, bestraffas folket hårdeligen för de synder som gingo i svang, och dessa synder Upräknas hvar och en med sitt namn, nemligen Sabbathens ohelgande och de fattigas förtryckande, samt Jakobs högfärd, som Herren tänker straffa. Guds hotande straffdomar i Textens Sednare del, gin[-]go också i fullbordan, då Ofverlägsna [Öfverlägsna] fiender int[o]go landet och bortförde folket i träldom. < sida10 > Emedan det för Oss är obe[-]kant hvarföre en sådan Text blifvit vald till betrak[-]telse Amne [Ämne] på denna dag, en Text, som handlar om Guds hotande straffdomar, som komma skola öfver ett ohörsamt folk, så måste vi utan afseende på syfte[-]målet med den valda Texten, hvilket för oss är obekant, handla om Landets bäfvan och folkets sorg öfver < sida11 > den af[-]lidne konungens förtidi[-]ga Död. Första stycket af vår betraktelse skall handla om deras sorg, som älska [älska] den jordiska friden och som veta att värdera fredens förmoner. Andra stycket af vår betraktelse, skall handla om deras sorg, som älska Samvets friden. Mätte Guds anda Uplysa vara [våra] hjertan att vi icke Må famla i Mörker och okunnighet om Guds afsikter i sin styrelse att vi måtte förnimma hvad vår frid tillhör, så i lekamligt, som i andligt hänseende[.]

< sida12 >

1. Om deras sorg, som älska den jordiska friden. En sådan sorg öfver den fridälskande konungens förtidiga död kan vara både tillgjord och verkelig. En låssad eller tillgjord sorg finnes hos dem, som icke veta att värdera fridens förmoner, icke bry sig om huru det går i verlden, icke besinna, huru många Menniskor blifva olyckliga genom Kriget, icke begripa, huruledes Krig och örlig åstadkomma sjukdom, och lekamlig nöd i landet. Besinna huru många tårar flyta och rinna af Faderlösa och Enkor för krigets skull. Den aflidne Konungen älskade friden, Och vi borde tacka Gud för < sida13 > den valsignelse [välsignelse] vi fått emottaga af Herran, under den fridälskande Konungens styrelse. Ingen har gråtit öfver en förlorad Maka, son eller vän, som stupat i kriget; ingen har sukkat öfver sin nöd för krigets skull. ingen har sett sin Mark blodfläckad eller blodbestänkt för krigets skull. Så länge den fridälskande [fridälskande] konungen var i lif behöfde ingen frukta, att hans söner föras med våld på den blodiga tummelplatsen [tummelplatsen], hvarest Mennisko lif icke gälla mera än kreaturs lif.

För furstarnes hogmod [högmod] och äregerighet, hafva de flesta krig upkom[mit] i verlden, och för <sida14> deras stolthet måste undersåternes blod rinna i strömmar. Men för all sådan fasa hafva vi blifvit förskonade under den nu mera aflidne Konung Oskars fridsamma Regering. Och derföre borde nu alla fridens vänner, prisa Herran, likasom de med saknad sörja deröfver, att Fridens furste, blef lagd i grafven genom en fortidig [fortidig] död. Ehuru vi bo långt ifrån Krigets skådeplatser, böra vi likväl komma ihåg, att hela landet får lida för krig och örlig. Med krig följer ofta pest och hungers nöd. Men den Ogudaktige kan icke tacka Gud för fri<sida15>den, likasom den ogudaktige icke bryr sig om, hvilken det är, som vakar öfver hans lekamliga bärgning, lika litet kan han sakna eller sörja öfver en konungs Död, som älskade friden. Då nu de flesta konungar kejsare och furstar kallas för Christna, så borde dem emellan intet krig Upstå; Men det är denna verldenes furste som åstadkommer krig och örlig: Och Gud tillstäd[jer] sådant, emedan det är ett syndastraff, hvarigenom Herren tuktar och agar ett Ogudaktigt folk, hvilket kan synas af den Heliga skrift. Gud tillstädjer den Mandråparen Djefvulen, att han får försam[-]la Jordens konunger likasom till en slagtedag. <sida 16> Ty för afgrunds fursten är det ett verkeligt nöje att plåga verden Med Krig och örlig: Men annars är en så[-]dan blods utgjutelse det mest oförnuftiga som man kan tänka sig. Ty menniskan var ju icke skapad, att slagtas som ett kreatur, utan han var skapad, till att prisa, älska och ära sin skapare. Och deraf kan man finna, att krig är det mest oförnuftiga sätt att slagta Menniskor. Derföre kan man skatta det land för lyckligt, som slipper att se blodet rinna som strömmar, som icke behöfver höra jämmer<sida17>ropen och qvidandet. Detta Elände har nu genom den hädan gangne [gångne] Konungen blifvit förekommit. Och derföre böra alla fredens vänner prisa Herran, lika som de ock med sorg och saknad följa den aflidne till sitt hvilorum.

2. Andra stycket i vår betraktelse skulle vara, att visa huruledes Samvets fridens vänner sakna och sörja den aflidne konungen. Om den lekamliga Fridens vänner hafva stor anledning att sakna den aflidne <sida18> Frids fursten; så hafva Samvets fridens vänner ännu större anledning att sakna honom; ty han var den enda konung i hela svea Land, som i synnerhet mot slutet af sin lefnad vakade öfver Sam[v]ets friden. Det är icke sagdt, att alla fridens vänner älska Samvets friden, ty den Naturliga menniskan, vet icke hvad Guds anda <sida19> tillhör och kan det icke heller. Den Naturliga Menniskan kan vara nöjd med sitt

Lekamliga välbefinnande: Hon kan vara Nöjd, om hon får sofva i frid och äta i frid, och suppa i frid: hon kan vara nöjd dermed, att hon får tillfredsställa sina Naturliga drifter, det må nu ske på lofligt eller olofligt sätt. Derföre kunna den Naturliga fridens vänner, vara samvets fridens fiender. Det hafva vi sett i vårt eget land; vi kunna med skäl påstå, att i vårt land har ingen samvets frid varit, ända ifrån Christendomens början. <sida20> Ja ända ifrån den tid, då Lutherska Läran infördes i vårt land. Samvets friden har tidtals blifvit störd, hvarhålst en gnista af sann och lefvande Christendom blifvit synlig för verlden. Så snart en gnista af den heliga Elden, som Christus kom att Uptända på jorden blef synlig för verlden, genast hafva Mörksen[s] andar varit färdiga att släcka Elden under askan, emedan Mörksens andar fruktade för denna Eld, som efter deras förmenande kunde sätta hela verlden i ljusan låga. Men verlden har aldrig varit i ljusan låga <sida21> af den Eld, som Christus kom att uptända på jorden: Men verlden har ofta stått i ljusan låga af den Eld, som mörksens andar lånat ifrån afgrunden. Denna Eld har brunnit på bålet i Påfvedömet, och äfven i Lutherdömet har denna Eld brunnit, om icke just på bålet, dock likväl i Religions förföljaren[s] hjertan. Och dessa Afgrunds lågor hafva tidtals varit blodröda till Exempel i Frankrike, hvarest icke allenast de Christnas blod runnit i strömmar, till Ex Bartholomei Natten, utan äfven Andra medborgares blod, har runnit i strömmar, Uti Guds vredes vinpress, hvarifrån blodet flyter ända till 60 stadiers väg och går till betsten på hästarne, såsom skrivit är i Uppenbarelse boken <sida22> Och Hvilken är det som trampar Guds vredes vinpress i Förnuftets Herradöme? Hvarest minniskoblod har forsat i ström[m]ar, Är det den store korss dragaren som svettas blod i örtagården? Nej ingalunda. ty Han <sida23> trampar vinpressen allena och ingen af folket är med honom. Men den, som trampar Guds vredes vinpress i Förnuftets Herra Döme, <sida24> är visst denna verldenes Furste, som magt hafver i vädrena, det är han som Herren låter trampa sin vredes vinpress, och detta till straff för dem, som utgjutit de christnas blod. Ty ju mera de magtägande och Samvets fridens fiender, förfölja de christna, desto vildare blir den sorglösa hopen. När den vildsinta hopen sätter sig opp emot sin lagliga öfverhet, då skonas hvarken Herre eller prest i Förnuftets Herradöme. Och på detta sätt hämnas Herren de Christnas blod. Det är den eviga Rättvisans kretslopp.

Uti vårt land har det ännu Ej kommit så långt, som i andra länder: men det kan blifva en hämdens dag äfven i vårt land, och kanske snart nog

har vårt tim<side25>glas runnit ut. Hvilken är det, som har stört Samvets friden i vårt land? är det läsare och pietister, som hafva Upväckt Religions förföljelser i Sverrige? Så mena Samvets fridens fiender, att det är det fördömda Läsar packet, som stör samvets friden i vårt land. det är icke Prester Länsmän och Fiskaler, som störa samvets friden i vårt land, utan det är Läsarena som störa Samvets friden. Om Djefvulen får förvända synen, och stinga ut ögonen på folk, så kan det vist hända, att Samvets fridens fiender kunna inbilla sina trosförvanter utom lands och innoms lands, att Läsarene och pietisterna störa samvets friden. Men i denna bemärkelse har ingen förnuftig menniska och allraminst den nu aflidne konungen, kunnat taga <side26> ordet fridsstörare; ty alla som tänkt och skrifvit om Samvets frihet, hafva tagit ordet i den bemärkelse, att alla trosbekännare, skulle få hafva sin tro oqvaldan att hvarken prest, Läns man eller fiskal skulle få störa Samvets friden med den verldsliga lagens magt. En sådan lag ville konung Oskar stifta, och derpå säges han verkligen hafva grubblat, så att han till och med arbetat om Nätterna på sitt Lagförslag om Religions friheten. Men hans goda afsikt misslyckades: och detta motstånd från deras sida, som hata Samvets friden säges hafva förorsa<side27>kat honom mycket bekymmer; ty ifrån den tiden då han insåg, att hans förslag till en Lag om Samvets eller Religions Frihet icke skulle gå igenom, började hans själs krafter aftyna. Var det nu detta hårda motstånd från deras sida, som icke unnade folket Samvets friden, eller rättare fruktade för Religions friheten under föregifvande, att de fruktade för Påfvedömet, var det detta hårda motstånd, som förorsakade konungen ett så stort bekymmer, och lade honom för tidigt i grafven? Rätta orsaken till hans själs lidande skall väl i sinom tid komma fram i dagen. Men så synes det för dem som längta efter Samvets <side28> friden. Ty det kan ju icke nekas, att konungen arbetade ifrigt på detta Lagförslag som handlade om Religions frihet. Men detta Lagförslag blef icke antaget på Riksdagen. Och hvilken var det, som satte sig emot en sådan Lag? ingen annan än de som hata Samvets friden, det vill säga sådana, som älska den falska samvets friden, eller sådane, som påstå att Läsare och pietister störa Samvets friden; Ja det är sannt, att dessa föraktade, af verlden hatade och förföljda Läsare, störa den falska <side29> Samvets friden; men det var just icke detta störande, som den rättä Samvets fridens motståndare antogo såsom skäl till sitt motstånd, utan de föreboro, att dör[+r]en till Påfvedömet öppnas i hela Svea land, om en sådan Lag blefve antagen, att hvar och en får hafva sin tro oqvaldan; att ingen må

störa Samvets friden, det vill säga: ingen får anställa förföljelse mot olika tänkande i Religionen. Hvar och en får hafva sin Tro oqvaldan. Det var en sådan lag, som konung oskar, ville gifva sitt folk. Men Samvets fridens motståndare satte sig deremot. om så är, att detta motstånd, verkade bekymmer i konungens hjerta, och detta bekymmer lade honom för tidigt i grafven: då må man väl < sida30 > väl taga Dagens Text efter orden, och säga med Profeten "Skulle för slik styckens skull landet icke bäfva och alle inbyggare gråta?" Ja gråta må alle Landets inbyggare om det är sannt hvad en viss Fritänkare yttrade till konungens försmädande: "Kungl. Majt har grubblat på Religions friheten så länge, att han sjelf blef tokig?" Hvaraf vis[s]te Fritänkaren det? att hans Majt hade grubblat? Troligen måste Fritänkaren hafva haft något skäl för sitt påstående, all den < sida31 > stund han vågade yttra sådant på sjelfva Rikssalen. Men man ser och finner af detta öförskämda yttrande, att det behöfs icke mera än Längtan efter Samvets frihet, för att blifva smäddad af verlden. Men tiden skall snart utvisa om det är sannt, att kungl. Majt grubblade på Religions friheten. Eller skole vi fästa någon Uppmärksamhet på den sednare delen af Dagens Text, hvarest det heter, att allt sammans skall lika som med en flod öfvertäckt varda. Hvad som nu är oss bekant om konung Oskars < sida32 > sista arbete, det är alldeles visst och sant att Han arbetade för Religions friheten, och att hans goda afsikt mötte motstånd af dem som icke vilja hafva Någon Samvets frihet; och deröfver måga alla Samvets fridens vänner gråta. Kanske i dag sänkes Hans jordiska kvarlefvor i grafven. och dit ledsagas han af Samvets fridens vänners saknad och sorg. Men hädan [hädan] efter möter han intet ondt hinder mera. Och Samvets fridens vänner hoppas, att Samvets frid skall vinnas, fast genom mycken kamp och strid, amen!

—

Original / Wieselgrens samling / Göteborgs Universitetsbibliotek